

УДК 378:37.017.91

ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ ТА ТОПОГРАФІЧНА АНАТОМІЯ – ВАЖЛИВА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА В ОСВОЄННІ ПРАКТИЧНИХ НАВИКІВ**М. С. Гнатюк, Ю. О. Данилевич, Л. В. Татарчук***ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”***OPERATIVE SURGERY AND TOPOGRAPHIC ANATOMY – AN IMPORTANT ACADEMIC DISCIPLINE IN PRACTICAL SKILLS MASTERING****M. S. Hnatiuk, Yu. O. Danylevych, L. V. Tatarchuk***SHEI “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine”*

Досліджена якість засвоєння практичних навичок студентами медичного факультету при вивченні оперативної хірургії та топографічної анатомії. Встановлено, що проведення практичної частини занять з оперативної хірургії та топографічної анатомії у формі “ділової гри” сприяє оптимальному засвоєнню практичних навичок.

It was investigated the quality of practical skills mastering by medical students learning of Operative Surgery and Topographic Anatomy. It was established that the practical part of the lesson of Operative Surgery and Topographic Anatomy in the form of a role play promotes optimal practical skills mastering.

Вступ. Сьогоднішні умови вимагають модернізації навчального процесу у вітчизняних медичних вищих навчальних закладах. При цьому зростає інтенсивність навчання та об’єм інформації, яку необхідно засвоїти [1, 2, 3]. Основна увага сьогодні звертається на ефективну трансформацію теоретичних знань у досвід, практичні навички і вміння, що передбачають як володіння технікою медичних маніпуляцій, фізикального обстеження пацієнтів, так і здатність ефективного спілкування з ними, приймати рішення у нестандартних ситуаціях [4, 5]. Підвищення якості засвоєння практичних навичок при вивченні дисципліни “Оперативна хірургія та топографічна анатомія” – одне з основних завдань кафедри “Оперативної хірургії та топографічної анатомії”. Під практичною навичкою ми розуміємо дію, що сформована шляхом багаторазового повторення і характеризується високим рівнем засвоєння, відсутністю поелементного свідомого контролю та регуляції, тобто це дія, яка шляхом повторення доведена до автоматизму.

В оперативній хірургії найбільше значення має формування рухових та інтелектуальних практичних навичок. Рухова навичка – автоматизований вплив на тіло пораненого або хворого руками лікаря з використанням медичного обладнання або підручних засобів з метою надання медичної допомоги. Наприклад, тимчасова та кінцева зупинка кровотечі, проведення первинної хірургічної обробки ран, роз’єднання

та з’єднання м’яких тканин, трахеостомії. Інтелектуальний навик – це доведений до автоматизму спосіб вирішення завдання за алгоритмом надання медичної допомоги. Показником формування навички є виконання дії без попереднього обдумування того, як вона має виконуватися (наприклад, вибрати голку, колючу чи ріжучу, зафіксувати голку в голкотримачі, зарядити шовний матеріал в голку, зав’язати вузли, здійснити тимчасову та кінцеву зупинку кровотечі в операційній рані).

Встановлено, що на якість формування практичних навичок впливають такі фактори, як мотивація, здібності, базові знання і уміння студентів, цілеспрямований вплив на які і є предметом нашої пильної уваги при викладанні оперативної хірургії та топографічної анатомії. Мотивація – це сукупність зовнішніх та внутрішніх сил, які спонукають студента до отримання або вдосконалення практичних навичок. Важливим елементом у цьому є розуміння студентом значимості отриманих практичних навичок при вивченні оперативної хірургії та топографічної анатомії для успішного навчання на старших курсах та у подальшій професійній діяльності. Враховуючи наведене, метою даної роботи стало визначення впливу практичних занять з оперативної хірургії та топографічної анатомії на засвоєння практичних навичок.

Основна частина. На кафедрі “Оперативної хірургії та топографічної анатомії” заняття проводять-

© М. С. Гнатюк, Ю. О. Данилевич, Л. В. Татарчук

ся згідно з методикою “єдиного дня”. З метою підвищення якості засвоєння практичних навичок студентами практична частина заняття проходить у формі ділової гри. Ділова гра – це унікальний педагогічний феномен, який природно і ефективно дозволяє перетворити абстрактну теоретичну інформацію у конкретно-практичні навички й уміння [5]. Ділові ігри допомагають якісному засвоєнню нового матеріалу студентами, розвитку творчих здібностей особистості, дають можливість навчитися працювати у колективі.

Для проведення ділової гри викладач ставить перед студентами певне завдання і вони в умовах, наближених до реальних умов операційних, самостійно вирішують його. Для цього серед студентів призначаються хірург, два асистенти, операційна сестра, анестезіолог та санітар. Учасники операційної бригади займають свої місця біля операційного стола і проводять оперативне втручання згідно з темою заняття. При цьому студенти самостійно (під пильним контролем викладача) проводять розріз м'яких тканин, тимчасову та кінцеву зупинку кровотечі, той чи інший оперативний прийом, пошарово зашивають рану. Під час проведення операції їм доводиться приймати рішення, спираючись на власні знання. Викладач звертає увагу на роботу кожного члена операційної бригади, вказує студентам на їх помилки, допомагає прийняти правильне рішення самостійно.

На наступних заняттях викладач по-іншому розподіляє ролі, що дає можливість студентам при освоєнні програми з оперативної хірургії та топографічної анатомії виконувати та опановувати функції всіх членів хірургічної бригади. Все це сприяє накопиченню власного досвіду майбутнього фахівця, розумінню важливості всіх членів операційної бригади, умінню спокійно сприймати альтернативну думку та критику. На четвертому або п'ятому занятті викладач дозволяє студентам самостійно розподілити ролі в діловій грі, що дає можливість виявити лідерські та організаційні здібності серед студентів. Кожне заняття шляхом багаторазового методичного повторення основних етапів операцій дозволяє сформувати у студентів високий рівень засвоєння практичних навичок та доведення їх до автоматизму.

Під час семінарського обговорення викладач разом зі студентами розбирає практичну роботу кожного з учасників операційної бригади, спираючись на теоретичний матеріал заняття та на виконану ними роботу. Студенти мають можливість на основі анатомо-фізіологічних та топографічноанатомічних особливостей будови певних ділянок організму побачити

не тільки помилки, допущені під час виконання своєї частини практичної роботи, а й інших студентів, що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу. Для визначення місця та ролі дисципліни “Оперативна хірургія та топографічна анатомія” у засвоєнні практичних навичок було проведено серед студентів анонімне анкетування за спеціально розробленими анкетами, з вставленими контрольними питаннями та питаннями-фільтрами, що дало можливість отримати більш точні відповіді та уникнути випадкових. Шляхом узагальнення заповнених анкет нами зроблені такі висновки:

1. При дослідженні психоемоційного стану студентів перед виконанням практичної частини заняття було виявлено зростання ситуаційної тривожності, яка призводила до зниження розумової та фізичної працездатності, проте виконання практичної роботи сприяло значному зниженню тривожного стану та підвищувала працездатність (68 % опитаних).

2. 73 % студентів зазначили, що проведення практичного заняття у формі ділової гри дозволяє в повному обсязі та детальніше опанувати теоретичний матеріал і сприяє кращому засвоєнню практичних навичок з дисципліни “Оперативна хірургія та топографічна анатомія”.

3. 92 % респондентів дали позитивну відповідь на питання “Чи допомагають Вам у навчанні на інших кафедрах практичні навички, які Ви отримали на кафедрі “Оперативної хірургії та топографічної анатомії”?”.

Таким чином, оперативна хірургія та топографічна анатомія, знаходячись на стику теоретичних та клінічних дисциплін, озброює студента-медика знаннями, необхідними для роботи в клініці. Методологічною базою цього є вироблені на основі взаємозв'язків між структурою та функцією вміння синтезувати набуті знання, застосовуючи їх в клініці. При цьому оперативна хірургія та топографічна анатомія вирішує комплекс важливих, взаємообумовлених завдань:

– вивчення топографічної анатомії тіла людини по ділянках і хірургічної анатомії органів;

– оволодіння технічними прийомами виконання типових, найбільш поширених оперативних втручань, що проводяться в тій чи іншій ділянках людського організму та на органах;

– освоєння правил користування хірургічними інструментами загального та спеціального призначення, сучасними хірургічними апаратами та обладнанням операційно-перев'язочного блоку;

– закріплення практичних навичок-вмін з асептики та антисептики, виконання невідкладних лікувальних та діагностичних маніпуляцій.

Варто зазначити, що максимальний ефект від вивчення медичної дисципліни настає тоді, коли студент отримує не лише глибокі теоретичні знання, але істотно вдосконалює практичні навички. Важливим завданням у підготовці майбутнього лікаря повинно стати засвоєння цілого ряду практичних навичок, які пов'язані із запитами клініки і допомагатимуть кваліфіковано виконувати алгоритм необхідних оперативних втручань.

Висновок. Щоденне виконання студентами-медиками практичної роботи, досконале освоєння не-

обхідними навиками сприяє суттєвій інтенсифікації навчального процесу, розвиває ініціативність, елементи творчості та самостійності при вирішенні нестандартних завдань, стимулює студента систематично звертатися за необхідною для навчання інформацією, не перериваючи виконання основного завдання. Оперативна хірургія та топографічна анатомія – навчальна дисципліна, яка відіграє важливу роль в освоєнні студентами практичних навиків, необхідних для майбутнього лікаря.

Література

1. Ковальчук Л. Я. Результати реалізації новітніх методик організації навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського та плани на майбутнє / Л. Я. Ковальчук // Медична освіта. – 2012. – № 2. – С. 11–17.

2. Москаленко В. Ф. Вища медична освіта України і Болонський процес: навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали / В. Ф. Москаленко, О. П. Волосовець, О. П. Яворський. – К. : МОЗ України, 2004. – С. 98–112.

3. Поляченко Ю. В. Медична освіта у світі та в Україні / Ю. В. Поляченко, О. П. Волосовець. – Київ : Книга – плюс, 2005. – 383 с.

4. Ахтемійчук Ю. Т. Практичні навички з оперативної хірургії / Ю. Т. Ахтемійчук, В. П. Пішак, О. М. Слободян. – Чернівці : Місто, 2005. – 152 с.

5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.